

עניינים תוכן

מבוא	3
1.0 רקע היסטורי	5
הכיבוש היפני	7
2.0 השפעת הסיפוח היפני על כלכלת קוריאה	9
פתיחת שערי יפן למערב	9
שלטון יפני בקוריאה והשפעתו על הכלכלה	11
3.0 הכלכלה הדרום קוריאנית	15
מאפיינה הכללים של כלכלת דרום קוריאה :	16
ענפי התעשייה בדרום קוריאה היום :	17
סיכום ומסקנות	21
ביבליוגרפיה	23

מבוא

ההיסטוריה של בני העם הקוריאני, נפרסת, ע"פ המיתולוגיה הקוריאנית, על פני 4336 שנים, וסיפורה של המדינה קוריאה על בערך 2500 שנים עד פיצולה של המדינה לשתי מחנות המייצגים שתי מעצמות – ארה"ב, וברית המועצות, בשנת 1948.

ההיסטוריה של קוריאה מלאה במהפכות פנימיות, מאבקים, מלחמות עם מעצמות ענק ובריתות – כל התהפוכות הללו הן שהביאו לבסוף לפיצולה של קוריאה העתיקה לשתי מדינות – קוראיה הצפונית וקוריאה הדרומית. שתי המדינות הללו, בעלות שפה זהה, תרבות והיסטוריה מקיימות חיים פוליטיים, תרבותיים וכלכליים שונים בתכליתם.

שני גורמים השפיעו השפעה מכרעת על התפתחותה הפוליטית, תרבותית וכלכלית של קוריאה – הראשון – מאבקים פנימיים בין הכוחות הפוליטיים בתוך קוריאה על שליטה כלכלית, צבאית ותרבותית. והשני – מאבקים של מעצמות חיצוניות כמו יפן, רוסיה, ארה"ב, סין על שטח הגיאוגרפי-אסטרטגי של קוריאה.¹

בעבודת מחקר זו אבחן את התפתחותה הכלכלית של קוריאה הדרומית בעקבות השליטה של יפן בשנים 1910 – 1945 על קוריאה המאוחדת.

שאלת המחקר: כיצד השפיע הסיפוח היפני בשנים 1910-1945 בקוריאה המאוחדת על כלכלת דרום קוריאה?

דרום קוריאה נמצאת בחצי אי בדרום מזרח אסיה, גובלת עם סין והים היפני. רפובליקת קוריאה היא מדינה ללא משאבי טבע רבים, ועל כן כלכלת המדינה לא נשענת על משאבי טבע. האוכלוסייה של דרום קוריאה כיום היא בין ההומוגניות ביותר בעולם, כאשר רובה הגדול מורכב מהעם הקוריאני, והשפה הקוריאנית היא השלטת במדינה.

כיום, רפובליקת קוריאה (הדרומית) הינה מדינת רפובליקה דמוקרטית קפיטליסטית, עם שלטון נשיאותי ויציב.² כלכלת קוריאה כיום במקום ה-11 בעולם מבחינת התוצר הלאומי הגולמי³, וזאת גם לנוכח נקודת הפתיחה של המדינה בשנת 1948, לאחר פיצולה של קוריאה נותרה דרום קוריאה בשטח שרובו מתבסס על חקלאות מקומית, כאשר צפון קוריאה זכתה לשטח מתועש ומפותח מבחינה כלכלית.⁴

לאור זה מעניין לבדוק כיצד הצליחה דרום קוריאה למצב את מצבה הכלכלי תוך כ"כ מעט זמן כאחת הכלכלות המפותחות והיציבות בעולם, מה היו הגורמים אשר השפיעו ועיצבו את דרום קוריאה – את מנהיגיה, צורת השלטון, הרכב האוכלוסייה, אמונות, לאומיות, וכו... שהביאו לכך שכלכלת דרום קוריאה, על אף "קו הזינוק" שלה, להיות אחת הכלכלות החזקות בעולם.

כלכלת דרום קוריאה כיום נשענת על ייצוא כמעט באופן בלעדי – הדבר מסכן אותה, ועם זאת היא התמודדה מול מס' נפילות כלכליות בעולם, האחרון בשנת 2008.

¹ David, Roman, "The past on the politics of the present? Dealing with the Japanese occupation of South Korea" *In contemporary politics* 22 (1), 2016, pp 57 (see: Roman, the past).

² קובי, סגל, "כל כך דומים וכל כך שונים: שגשוג בצל של אויב משותף", *מערכות*: 463, עמ' 43, 2015 (להלן: סגל, "כ"כ שונים").

³ משרד התמ"ת, מנהל סחר חוץ, *דרום קוריאה: סקירה כלכלית*: רבעון ו', 2016 (להלן: משרד התמ"ת, "סקירה כלכלית").

⁴ Jonathan, Kriekhaus, "Geopolitics and South Korea's economic success" *Asian perspective* 41, 2017 pp 44. (see: Kriekhaus, *Geopolitics*)

הכלכלה הקוריאנית מורכבת מחברות ענק המוכרות לכולנו – יונדאי, LG, סמסונג ועוד.. חברות אלו הן שאחראיות על חלק עיקרי מתוצר הגולמי של המדינה והייצוא. מבנה הכלכלה של דרום קוריאה מתבסס על ענקיות אלו, המכונות הצ'ייבול - Chaebol⁵ – על כך ארחיב בהמשך העבודה. נכון להיום, דרום קוריאה מכונה "הנמרים של אסיה" אחת מתוך ארבע מדינות החזקות ביותר, מבחינת יציבות פוליטית וכלכלית באזור אסיה – הונג קונג, סינגפור, טיוואן ודרום קוריאה⁶.

סיפורה של דרום קוריאה הוא כסיפור "סינדרלה" – מדינה ללא משאבי טבע, שההיסטוריה שלה מלווה במלחמות פנימיות ומאבקים של מעצמות על השליטה בה, שליטה זרה והתפוררות הדגם החברתי של המדינה לאחר פיצולה ולבסוף הקמת המדינה תחת חסות של מדינה מערבית – ארה"ב שמימנה את קיומה של דרום קוריאה – עם זאת, לבסוף, הצליחה דרום קוריאה להפוך לאחת המדינות החזקות בעולם מבחינה כלכלית – כיצד? לאור זה, חשבתי שנכון יהיה לבחון את שורשי המדינה ולבדוק האם השלטון הקולוניאלי היפני בשנים 1910-1945 הם אשר עיצבו את כלכלת דרום קוריאה בצורה כזו או אחרת, בצורה עקיפה או ישירה.

שלטון קולוניאלי נתפס בעיני ההיסטוריונים ובכלל כשלטון מנצל, אשר גוזל את משאבי הטבע מהמדינה, וכופה את עצמו, ואת אורחי חייו על תושבי המדינה, לצורך מימוש האינטרסים של המדינה הכובשת, ללא התייחסות לעם הנכבש⁷ - כאשר אנו עוצרים וחושבים על השלטון הקולוניאלי באפריקה, ברור כי ההשפעות של השלטון הזה הן רבות, במיוחד לנוכח החלוקה הגסה למדינות אפריקאיות שנעשו בידי מדינות אירופיות כמו בריטניה, פורטוגל, צרפת ועוד.. אך האם שלטונה הקולוניאלי של יפן היה דומה לשלטונם הקולוניאלי של מדינות אירופה באפריקה? האם ההשפעה הייתה זהה? האם המטרות היו זהות? האם יפן, כמדינה ייחודית זו, מבחינת אתנית, פוליטית, תרבותית וכלכלית השפיעה בצורה אחרת על קוריאה? ואם כן, כיצד? כל השאלות האלו ועוד עומדות בבסיס עבודת המחקר הזו.

אחת התופעות המעניינות, ולכאורה גם החריגות של המאה ה-20 הייתה בהקמתם והתבססותם של משטרים קומוניסטים – סוציאליסטים במזרח אסיה – יש לזכור כי במזרח אסיה לא הייתה באותה תקופה את התשתית המתבקשת למיצוב משטרים "מרקסיסטים" – תיעוש, עיור, מעמד הפועלים, קפיטליזם, חברה בורגנית – כל אלו הם מנת חלקם של מדינות אירופה המפותחות. הדגם המרקסיסטי במזרח אסיה לא דמה לדגם המרקסיסטי בברית המועצות או במזרח אירופה, ואף על פי כן, המשטרים הקומוניסטים הוותיקים התרסקו במהלך המאה ה-20, ואילו המשטרים המזרח אסיה אשר חרגו מהדגם המרקסיסטי הידוע, ולעיתים אף סתרו אותו, הצליחו לשרוד. ודווקא יפן, שבמאפיינה הכלכליים והחברתיים, דומה הרבה יותר למדינות מערב אירופה שבהן לא קמו משטרים סוציאליסטים או קומוניסטים, אפשרה באופן כזה לצמיחתן של תנועות לאומיות שהרבה מהן התבססו על אידיאולוגיה "מרקסיסטית", לדוגמא – צפון קוריאה לאחר מלחמת העולם השנייה⁸.

⁵ Mike, Douglass, "creative communities and culture economy – insadong. Chaebol, urbanism, and the local state in Seoul" in *cities* 56: pp, 2016, 149. (see: Douglass, creative)

⁶ להלן: סגל, "כ"כ שונים, עמ' 43

⁷ Roman, *the past*, pp 58

⁸ יצחק, שיחור, "האירוניה של ההיסטוריה: מלחמת רוסיה – יפן ומקורות הרדיקליזם במזרח אסיה" בתוך: **המערכה הנשכחת: מלחמת רוסיה-יפן ומורשתה, עורך: רותם קובנר**, הוצאת "מערכות" תל אביב, 2005 עמ' 363 (להלן: שיחור, האירוניה)

